

Bevaringsværdige bygninger

I 2002 blev der i Samarbejde med Kulturarv styrelsen udarbejdet et kommuneatlas med en registrering af bevaringsværdige bygninger i Frederikssund. Det var en bred kreds af kommunale folk, foreninger, arkitekter, museet og lokalarkiv, der vurderede bygningernes historiske - og bevaringsværdi. Vores daværende formand Laust Klemmensen deltog som repræsentant for Bygnings – og Landskabskultur i Frederikssund. Kommuneatlassen kan tilgås fra vores hjemmeside.

I 2017 blev en bred kreds af bygninger i Skibby kommune vurderet af fagfolk fra Teknisk forvaltning, lokalarkivet, museet, og Hans Maar Andersen fra vores forening.

I 2019 var turen kommet til Slangerup, hvor der blev lavet en registrering af huse og miljøer i centrum omkring kirken. Også her var vi repræsenteret af Thorben Hansen. Denne registrering er beskrevet i en lokalplan 120, der kan tilgås fra vores hjemmeside.

I 2023 blev det besluttet at lave en registrering af bevaringsværdige bygninger i Jægerspris, som den sidste af hovedbyerne i Frederikssund Kommune. Vi er herudover fagfolk fra Teknisk forvaltning, lokalarkiverne fra Frederikssund og Jægerspris, også repræsenteret med Hans Maar Andersen og Thorben Hansen.

Denne undersøgelse foregår pt, og forventes afsluttet i juli måned

Vurdering af en bygningsbevaringsværdi sker efter en SAVE værdi.

SAVE-vurderingens fem grundstene

Survey of Architectural Values in the Environment

Vurdere/kortlægning af de arkitektoniske værdier i det omgivende miljø

SAVE-vurderingen af bygninger bygger på fem forskellige parametre:

- Arkitektonisk værdi
- Kulturhistorisk værdi
- Miljømæssig værdi
- Originalitet
- Tilstand.

Arkitektonisk værdi

Ved den arkitektoniske vurdering ser man på bygningens proportioner, facaderytme, den arkitektoniske bearbejdningsgrad og på samspillet mellem form, materialevirkning og funktion. Ved den arkitektoniske vurdering ser man også på, om bygningen i den lokale sammenhæng er et fornemt/godt, middelmådigt eller mindre heldigt eksemplar af en given bygningstype. Dette gælder såvel det traditionelle, egnstypiske byggeri som de arkitekttegnede huse. Det skal bemærkes, at den arkitektoniske værdi kan vurderes i forhold til bygningens oprindelige udtryk - eller i tilfælde af en ombygning - til det udtryk, som man har forsøgt at skabe med ombygningen (f.eks. en yngre facade med et andet stilpræg). Udgangspunktet vil dog altid være den aktuelle fremtræden. Hvis arkitekten eller bygmesteren er kendt, anføres navnet.

Kulturhistorisk værdi

Ved den kulturhistoriske vurdering indgår en række forskellige aspekter. For det første ser man på, om bygningen er en manifestation af den lokale byggeskik, om den er repræsentant for en særlig stilperiode, og om den er udtryk for særlig håndværksmæssig formåen. Herunder tages der også hensyn til bygningens sjældenhed. For det andet, om bygningen afspejler tekniske innovationer i konstruktion og materialemæssig henseende. F.eks. som et tidligt betontypehus, en fabriksbygning

med støbejernskonstruktioner eller lignende. For det tredje om bygningen er et 'fortælleeksempel' på en bestemt samfundsgruppes boligtype. F.eks. et byggeforeningshus, en arbejderbolig, en fabrikantvilla, et socialt eller almennyttigt boligbyggeri og lignende. Endelig kan der være knyttet historiske symbolværdier til bygningen. Sådanne værdier kan fremfindes ved arkiv- eller litteratursøgning eller kan fremgå af indskriftstavler eller lignende på selve bygningen. Hvis der kortlægges en bebygget struktur over området, kan den undersøgelse hjælpe med at kvalificere den kulturhistoriske vurdering af flere enkeltbygninger. Vurderes i samarbejde med det lokale museum og lokalarkiv

Miljømæssig værdi

Ved den miljømæssige vurdering ser man på bygningens betydning eller 'støtteværdi' for de tilstødende bygninger og for helheden eller anlægget. Man ser på, hvordan bygningen er placeret og tilpasset landskabet, husrækken, gadebilledet eller det miljø, den er en del af. Hvis området er kortlagt som bebygget struktur, vil denne undersøgelse i mange tilfælde kunne understøtte den miljømæssige vurdering af bygningen. Den miljømæssige værdi er ikke afhængig af byggeriets økologiske bæredygtighed eller lignende.

Originalitet

Ved vurderingen af originalitet ser man på, i hvor høj grad bygningens oprindelige udtryk er bevaret, eller om det helhedsindtryk, som man har søgt at skabe ved en eventuel større ombygninger, fremstår originalt. Ændringer i forhold hertil bedømmes under dette punkt. I praksis vil overvejelserne ofte gå på, om senere bygningsændringer støtter eller svækker bygningens dominerende elementer. F.eks. vil et renæssancebindingsværkshus, der er ombygget til en helstøbt klassicistisk facade i 1800-årene blive vurderet ud fra det klassicistiske udtryk, selvom det trænedede øje vil kunne læse at der er et ældre bindingsværkshus bag facaden, hvorimod en etageejendom med ny butiksindretning i underetagen, der deler bygningen i to dele, vil blive vurderet med lav originalitet.

Tilstand

Ved vurderingen af tilstand ser man på, om bygningen er ordentligt og rigtigt vedligeholdt, herunder de almene, byggetekniske forhold – kort sagt om bygningen virker sund. Den øvede registrator kan relativt enkelt konstatere om der er sætningsskader, opstigende fugt, afskallet puds, huller i taget eller lignende, mens man ikke vil kunne konstatere om der er råddent træ bag maling eller svamp i tagværket. Derfor skal både registrator, ejer og kommunen gøre sig klart, at der er tale om en meget oversigtlig vurdering, der ikke er garanti for at bygningen er sund. At fortage en kvalificeret tilstandsvurdering af ældre bygninger, kræver en viden om både traditionel byggeskik og traditionelle byggematerialers nedbrydning og patinering. Registratorerne skal f.eks. kunne vurdere hvilke sætningsskader, der er acceptable på et bindingsværkshus kontra en muret villa fra 1960'erne, eller en in-situ støbt betonbygning

3.2 Bevaringsværdien

De ovennævnte fem vurderingsparametre sammenfattes til sidst i en fælles bevaringsværdi. Vurderingen af bevaringsværdien bygger på det samlede indtryk af bygningens kvalitet og tilstand. Bevaringsværdien skal opfattes som en sammenfattende, konkret vurdering af de ovenstående delvurderinger. Der foretages her en afvejning af, hvilke forhold der vejer tungest og derfor bør tillægges størst vægt i den samlede bevaringsvurdering. Der er således ikke tale om et mekanisk, analytisk gennemsnit af de karakterer, man har givet i delvurderingerne. Almindeligvis vil den arkitektoniske, den kulturhistoriske og den miljømæssige værdi veje tungest i forhold bevaringsværdien.

Bevaringsværdien hænger sammen med bygningens arkitektur og historie. Den hænger sammen med, om bygningen er et godt eksempel på periodens arkitektur eller på en særlig byggeskik, om

bygningstypen eller bygningsformen er sjælden, om bygningen har dannet forbillede for andre bygninger, om den er intakt eller om udskiftninger og ombygninger er tilpasset bygningens udtryk og endelig om bygningen er uundværlig i gadebilledet, i landskabet eller for helheden. En bygning, der er en væsentlig del af et anlæg, vil ofte få den samme bevaringsværdi som de resterende bygninger i anlægget. F.eks. en længe i et gårdanlæg eller en sidebygning. Ved større historiske anlæg som f. eks et herregårdsmiljø, der består af mange enkeltbygninger med hver med sin funktion, men hvor alle bygninger er med til at danne helheden, vil den enkelte bygning blive vægtet og vurderet efter sin rolle og uundværlighed i det samlede anlæg.

Savevurderinger bedømmes ud fra en skala 1-9, hvor 1- 3 med høj bevaringsværdi, 4-6 som middelværdi og 7-9 med lavbevaringsværdi.

I Jægerspris registreres kun bygninger på skala 1-4.

Flere undersøgelser peger på, at det er de gode byrum med en høj grad af arkitektonisk kvalitet, som er med til at gøre et område attraktivt. Det er huse med historie og stemning, der kan være med til at tiltrække nye borgere. Og når der kommer nye mennesker til, så er det også noget, der skaber vækst, en registrering af de bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer kan også fungere som oplysning til folk, der bor i området, ligesom der på skemaerne kan aflæses forslag til forbedringer.